

HEKİMCE İLETİŞİM

YAZI: Nazan ÇOBANOĞLU
drncobanoglu@yahoo.com

“Zaman nedir? Eğer biri bana bu soruyu sorarsa, biliyorum; ama eğer açıklamaya çalışmamı isterse, bilmiyorum.” diyen Augustinus’dan esinlenerek Nermi Uygur da “Dil nedir ki? Kimse bana sormayınca, biliyorum. Birine açıklamaya kalkınca da bilmiyorum. Onun için dilin ne olduğunu çepeçevre göz önüne sermeye yeltenmeyeceğim.” demiş.

Ben de Nermi Uygur’dan kopya çekerek benzer bir cümleyi “iletişim” ile ilgili kurabilirim. Elimden geldiğince iletişim ile ilgili düşüncelerimi ve bildiklerimi yazmaya çalışacağım, ancak onun ne olduğunu çepeçevre göz önüne serebilecek miyim; bilmiyorum.

Türk Dil Kurumu’nun yayımladığı Güncel Türkçe Sözlük “iletişim” sözcüğünü iki şekilde açıklıyor. Açıklamaların ilki “-isim olarak- duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon” şeklinde yapılmış. İkincisi ise “-teknik olarak-telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi” olarak açıklanmış. İletişim kurmak, insan varoluşu için ölçülemez bir değerdedir ve iletişim için olmazsa olmaz olan şey ise bir dilin varlığıdır. Çünkü duygu, düşünce veya bilgile-

rin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması dil ile mümkün olur. Dil ve dil felsefesi denilince Wittgenstein akla ilk gelen filozoflardandır. Dilin kapsamını ve sınırlarını belirleme sorunsalıyla ilgilenmiştir. İnsan varoluşunda dilin önemli olduğunu vurgulamıştır. Wittgenstein, dil pratiğini oyun oynamaya benzetir ve ona göre konuşmak, kazanma amacı gütmeyen oyunlar olan dil oyunları oynamaktır. Dili satranç oyununa, sözcükleri de ileri sürülen taşlara benzetir.

İletişim halinde bulunan tek canlı tabii ki sadece insan değildir. İnsanlar ve hayvanlar arasında, ayrıca hayvanlar ve hayvanlar arasında da sürekli bir iletişim vardır. Tek hücreli canlılardan insan dâhil tüm memelilere dek tüm canlı organizmalarda canlılığın yaşamını idame ettirmesini sağlayan en küçük yapı taşları bile birbirleri ile iletişim halindedirler.

Bu iletişimlerin sağlanabilmesi için her canlının ve her küçük yapı taşının kendine göre bir dili vardır. Hayvanlar, birbirlerine meydan okumak, birbirlerini tehlike karşısında uyarmak veya cinsel ilişki kurmak için iletişim halindedirler. Vücuttaki hormon ve enzim gibi maddeler ise reseptörler aracılığıyla vücudun diğer yapıları ile iletişim kurarlar. Ancak insan dilinden başka hiçbir dil pratiği oyuna benzetilemez. İnsan psikolojik olarak karmaşık yapıda bir canlı olduğu için pek çok etmen, dil ve dolayısıyla iletişim üzerinde etkilidir. Yargılayıcı, kibirli, küçümseyici, horlayıcı, aşağılayıcı, şüpheli veya aksine yüceltici, pohpohlayıcı, şımartıcı, ya da nazlı, kaprisli ve şımarık iletişim diline sahip bir hayvan, tek hücreli organizma, hormon veya enzim duymamışızdır. İnsanların iletişim sorunları ise yukarıda saydığım davranış modelleri üzerine kuruludur.

AN

Gülüş bir yaşanımdır
bir öbür bir kişiye;
Bir'den iki kişiyi döndürür bir kişiye..
Anılarından kale yapıp sığınsa bile,
Yetmez yalnız başına
bir ömür bir kişiye.

Özdemir Asaf

İletişim esnasında iki temel davranış sergilenir: Konuşma ve dinleme. İnsanların günlük yaşamları sırasında en çok kullandıkları konuşma şekli sesli konuşmadır. Bunu, yazarak konuşma ve özellikle duyma engelli bireylerde işaret dili ile konuşma izler. Sağlıklı biriyken hastalığı nedeniyle sadece sol göz kapağını kullanarak diğer insanlarla iletişim kurabilen biri haline gelen ve bu süreci yazdığı “Kelebek ve Dalgıç Giysisi” kitabıyla bizlere de aktaran Elle dergisi eski editörlerinden Jean-Dominique Bauby, iletişim kurmanın insanlar için ne kadar vazgeçilmez olduğunun önemli bir örneğidir. Bir başka kayda değer örnek olarak ise gençlik yıllarında yakalandığı amiyotrofik lateral skleroz hastalığı nedeniyle yürüyemez, konuşamaz ve kendi kendine nefes alıp veremez hale gelen ünlü bilim insanı Stephen Hawking verilebilir. Kendisi için geliştirilen ve yanak kaslarının hareketini insan sesine dönüştürebilen özel bir bilgisayar programının yardımıyla diğer insanlarla iletişim kurabilen Stephen Hawking, sadece iletişim kurmakla kalmamış bilimsel çalışmalarına da konferanslar ve dersler vermeye de devam etmiştir.

Vücut dili, ses tonu, duygusal ifadeler, giyim ve davranış biçimleri ise iletişimde etkisi olan yardımcı unsurlardır. İletişimi etkileyen davranış biçimleri ise edilgin, saldırgan ve etkin olarak sınıflandırılırlar. “Ben önemsizim, başkaları önemli” düşüncesinin hâkim olduğu edilgin davranış biçimi ve “Ben önemliyim başkaları önemsiz” düşüncesinin hâkim olduğu saldırgan davranış biçimi iletişimi olumsuz etkilerken, “Ben önemliyim, başkaları da önemli” düşüncesinin hâkim olduğu etkin davranış biçimi ise iletişimi olumlu etkiler. Davranış modelleri kişilik özelliği değildir, öğrenilmişlerdir. Tüm bu davranış modellerini, yalan söylemeyi, nefreti, din, cinsiyet, cinsel yönelim, sosyal sınıf ve ırka göre ayrımlar yapmayı öğrendiğimiz gibi çevremizdeki insanları gözlemleyerek sonradan öğreniriz. Büyüdüğümüz, yetiştiğimiz ortam

FOTOĞRAF: Can KOCABAŞ
TTD Fotoğraf Yarışması

ve çevremiz bizim düşünce tarzımızı, dolayısıyla dilimizi ve iletişim tarzımızı şekillendirmektedir.

Son yıllarda insanlar arası iletişimin, teknolojinin de yardımıyla, giderek artmış olmasına rağmen doğru ve sağlıklı iletişimin azalmış olduğunu düşünenlerden biriyim. Sağlık sektöründe yaşanan şiddet olayları da bu durumun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ülkede yaşayan tüm insanlar açısından iletişim yanlışlığı sorununa bir çözüm yolu bulmak neredeyse imkânsızdır, ama hekimler olarak bizler iletişim kurma şekillerimizi ve davranış biçimlerimizi yeniden gözden geçirir, öz eleştiri yapar ve eksiklerimizi gidermeye çalışırsak sorunların önemli bir kısmını çözebileceğimiz kanaatindeyim.

Unutmayalım ki hekim sözcüğü Arapça kökenli olup, “hkm” kökünden gelir ki, hikmet sahibi, bilge ve filozof anlamlarına sahiptir. Birbirimizle ve diğer insanlarla etkin ve hekimce bir iletişim kurmak bu yüzden bize çok yakışacaktır.

Hekimliğimize hep birlikte sahip çıkmanın tam zamanıdır..